

1951 CENEVRE SÖZLEŞMESİ – DERS 15

METİN ÇORABATIR

Bu bölümde, yedi bölümden ve 46 maddeden oluşan sözleşmenin son üç maddesini ele alacağız. Yedinci bölümde bir önceki derste “nihai hükümler” başlığı altında, anlaşmazlıkların çözümü ile ilgili 38. maddeyi, imzalama, onaylama ve taraf olmayla ilgili 39. maddeyi; yürürlük alanı ile ilgili 40. maddeyi; federal devletlerdeki yükümlülüklerle ilgili 41. maddeyi; çekincelerle ilgili 42. maddeyi ve yürürlüğe girişle ilgili 43. maddeyi ele almıştık.

Bu maddeleri hatırlatmanın sebebi bugün ele alacağımız bazı maddelerde, şimdi söz ettiğimiz maddelere atıfta bulunuluyor olmasıdır.

Bu bölümün konusu olan 44. Madde, bir taraf devletin bu taraf olma kararından nasıl vazgeçeceğini hükme bağlıyor. 45. madde herhangi bir taraf devletin sözleşmede değişiklik yapılmasını isterse neler yapması gerektiğini anlatıyor. 46. yani son madde ise bu sözleşmenin orijinal metinlerinin nerede tutulacağı ve tasdikli ülkelere nasıl dağıtılacağı gibi konularda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin görevlerini tanımlıyor.

Maddeleri okuyalım:

44. Madde: Taraf Olmaktan Çıkma

- 1. Her Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne göndereceği bir duyuru ile sözleşmeye taraf olmaya her zaman son verebilir.**
- 2. Taraf olmanın sona erishi, ilgili Devlet hakkındaki duyurunun, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından alındığı tarihten bir sene sonra geçerli olur.**

3. **40. madde çerçevesinde bir duyuru veya ilan yapmış olan her Devlet, bu tarihten sonraki herhangi bir tarihte, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne yapacağı bir başvuru ile bu başvurunun Genel Sekreter'ce alınmasından bir yıl sonra, Sözleşme'nin söz konusu toprağa (egemenliği altındaki) uygulanışının sona ereceğini ilan edebilir.**

Sözleşmeye taraf olmak için 39. maddeye göre ülkelerin onay belgelerini Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne iletmeleri gerekiyordu. Anlaşmadan ayrılmak için de aynı şekilde 44. maddeye göre ayrılmak isteyen taraf, devletin genel sekretere resmi duyuru yapması gerekiyor. Bu ayrılış, ayrılma beyanının genel sekretere ulaşmasından bir yıl sonra gerçekleşir.

Geçen ders ele aldığımız, uygulama alanı başlıklı 40. madde, taraf devletlerin, uluslararası ilişkiler açısından sorumlu olduğu hangi topraklara, anlaşmanın uygulamasını genişleteceğini, sözleşme o ülke tarafından yürürlüğe girdiğinde ya da daha sonra duyurması gerekiyor.

44. Madde'nin 3. paragrafı da taraf devlete, yine duyuru ile ve bir yıl sonra geçerli olmak kaydıyla, bu uygulanacak genişletilmiş topraklarda sözleşmenin yürürlükten kalkacağını bildirmesi yükümlülüğünü getiriyor.

45. Madde: Değişiklik

1. **Her Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne Göndereceği bir başvuru ile bu Sözleşme'de değişiklik yapılmasını her zaman talep edebilir.**
2. **Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, bu talep hakkında, eğer varsa, atılacak adımlar konusunda tavsiyede bulunacaktır.**

Taraf devletler, sözleşmede yapılmasını istedikleri değişiklikler için Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne bildirim yapabilirler. Bu değişiklik önerisinin nasıl ele alınacağına genel kurul karar verir.

Sözleşme bir defa, 1967 Protokolü ile tadilata uğradı. Bir başka deyişle 45. madde bunun dışında hiç işlemedi. Ancak artan sığınmacı/göçmen hareketleri karşısında bazı ülkelerin hükümet yetkilileri ve akademisyenler, sözleşmenin artık eskidiğini, günün koşullarına cevap veremediğini, dolayısıyla ya çöpe atılmasını ya da yenilenmesi gerektiğini ileri sürüyorlar. Kimileri, iklim mültecileri, sosyoekonomik nedenlerle göç etmek zorunda kalanların sözleşme kapsamında olmadığını ve bu nedenle mülteci tanımının daha kapsayıcı hale getirilmesini savunuyor.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ise, 147 ülkenin taraf olduğu böyle bir sözleşmenin, bugünkü koşullarda mülteci hakları açısından daha ilerici bir hale getirilmesinin mümkün olmadığını savunuyor. BMMYK ve bazı akademisyenler, sözleşmenin esnek bir dile sahip olduğunu ve birinci maddedeki gruba mensubiyet kriterinin birçok yeni kategorileri kapsadığını belirtiyor. BMMYK ve bir kısım akademisyen, tadili yerine başka protokollerle, deklarasyonlarla boşlukların dolabileceği görüşünce. Ayrıca, İnsan Hakları Sözleşmeleri, 195'i tamamlayıcı nitelikte...

46. Madde:

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Birleşmiş Milletler üyesi bütün Devletlere ve 39. maddede bahsedilen üye olmayan devletlere:

(a) Birinci maddenin B kısmı uyarınca yapılan duyuru ve ilânları;

(b) 39. madde uyarınca yapılan imzalama, onaylama veya taraf olma işlemlerini;

(c) 40. madde uyarınca yapılan duyuruları ve ilânları;

(d) 42. madde uyarınca konan çekinceleri veya çekinceleri geri çekişleri;

(e) 43. madde uyarınca, bu Sözleşme'nin yürürlüğe gireceği tarihi;

(f) 44. madde uyarınca taraf olmaya son verişleri ve bununla ilgili duyuruları;

(g) 45. madde uyarınca yapılacak değişiklik taleplerini bildirecektir.

YUKARIDAKİ NOKTALARA SADIK KALAN aşağıda imzaları bulunanlar, usulüne uygun yetkili olarak, işbu Sözleşmeyi, Hükümetleri adına imzalamışlardır.

Cenevre'de, Yirmi sekiz Temmuz Bin dokuz yüz elli bir tarihinde, Fransızca ve İngilizce metinleri aynı derecede geçerli olmak suretiyle bir nüsha olarak düzenlenmiş olup Birleşmiş Milletler örgütü Arşivinde bulundurulacaktır ve tasdikli kopyaları, Birleşmiş Milletler Üyesi bütün Devletlere ve 39. maddede belirtilen üye olmayan Devletlere yollanacaktır.

Bu son madde, bir yandan son idari hükümleri dile getirirken, diğer yandan, bu anlaşmanın 28 Temmuz 1951'de imzalandığını ilan etmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi sözleşme 1954'te yürürlüğe girdi.

Bu 46. maddeden sonra takvim başlıklı bir bölümde 28. maddedeki sığınma ülkesi dışına seyahat etme hakkıyla ilgili düzenlemeler hatırlatılıyor. Seyahat belgeleri ile ilgili hükümlerin detaylı olarak belirtiliyor.

Sözleşmenin ekinde ise standart bir seyahat belgesi örneği yer alıyor.

İki dünya savaşı arasındaki dönem ve sözleşmenin tartışıldığı yıllar, mültecilerin ülkeleri gerişlerde büyük zorlukların yaşandığı dönemlerdi. Bu bölümler, standartlaşmayı öngörüyor.

CETVEL

Paragraf 1

1. Bu Sözleşme'nin 28. maddesinde belirtilen seyahat belgesi buraya ekli örneğe uygun olacaktır.
2. Bu belge, ikisinden biri İngilizce veya Fransızca olacak şekilde en az iki dilde düzenlenecektir.

Paragraf 2

Belgeyi veren ülkenin mevzuatı saklı kalmak koşuluyla, çocuklar, anne ve babadan birinin veya istisnai hallerde diğer bir reşit mültecinin seyahat belgesine kaydolunabilirler.

Paragraf 3

Belgenin verilmesi için alınacak harçlar, ulusal pasaportlara uygulanan en düşük harçlardan fazla olmayacaktır.

Paragraf 4

Özel veya istisnai durumlar dışında, belge, mümkün olduğu kadar çok sayıda ülke için geçerli olacak şekilde verilecektir.

Paragraf 5

Belgenin geçerlilik süresi, belgeyi veren makamın takdirine göre bir veya iki yıl olacaktır.

Paragraf 6

1. Belgenin yenilenmesi veya geçerlilik süresinin uzatılması, belge sahibi yasal ikametgahını diğer bir ülkeye nakletmediği sürece ve belgeyi veren makamın ülkesinde yasal olarak ikamet etmekte ise, onu veren makama aittir. Yeni bir belge verilmesi, aynı koşullar altında, eski belgeyi veren makama aittir.

2. Bu konuda kendilerine özel olarak yetkilendirilmiş diplomatik temsilciler veya konsolosluk makamları, hükümetleri tarafından verilmiş olan seyahat belgelerinin süresini altı ayı geçmeyen bir süre için uzatma yetkisiyle donatılacaklardır.
3. Taraf Devletler, artık kendi ülkelerinde yasal olarak ikamet etmeyen ama yasal ikametgahlarının bulunduğu ülkeden seyahat belgesi alamayan mültecilerin seyahat belgelerini yenileme veya geçerlilik sürelerini uzatma, ya da onlara yeni belge verme konularına sıcak bakacaklardır.

Paragraf 7

Taraf Devletler işbu Sözleşme'nin 28. maddesi hükümleri gereğince verilen belgeleri geçerli sayacaklardır.

Paragraf 8

Bir mültecinin gitmek istediği ülkenin yetkili makamları, eğer kendisini o ülkeye kabul edeceklerse ve bunun için vizeye gereklilik varsa, mültecinin taşıdığı belgeye vize vereceklerdir.

Paragraf 9

1. Taraf Devletler, nihai olarak gidecekleri ülkenin vizesini almış olan mültecilere transit vizeleri vermeyi taahhüt ederler.
2. Bu tür vizelerin verilmesi, herhangi bir yabancıya vize verilmemesini haklı gösterebilecek sebeplerle reddedilebilir.

Paragraf 10

Çıkış, giriş veya transit vizelerine uygulanacak harçlar, yabancı pasaportlara verilen vizelere uygulanacak en düşük harçları geçmeyecektir.

Paragraf 11

Bir mültecinin kanuni ikametgahını değiştirip diğer bir Taraf Devletin ülkesinde yerleşmesi halinde, 28. maddenin hüküm ve şartlarına göre yeni bir belge verilmesi, artık işbu ülkenin yetkili makamına ait olur ve mültecinin bu makama başvurma hakkı bulunur.

Paragraf 12

Yeni bir belge veren makam, eski belgeyi geri alacaktır ve eğer eski belgede, geri alındıktan sonra iadesi isteniyorsa belgeyi veren ülkeye iade edecektir. Aksi takdirde yeni belgeyi veren makam, eskisini geri alacaktır ve iptal edecektir.

Paragraf 13

1. Her Taraf Devlet, kendisi tarafından sözleşmenin 28. maddesine göre düzenlenen bir seyahat belgesinin sahibinin, bu belgenin geçerlilik süresi içinde her zaman o ülkeye tekrar girmesine izin vereceğini taahhüt eder.
2. Yukarıdaki fıkrada hükümleri saklı kalmak koşuluyla, bir Taraf Devlet, belge sahibinin, ülkeden çıkanlara veya girenlere uygulanan muamelelere tabi olmasını talep edebilir.
3. İstisnai hallerde veya mülteciye belirli bir süreyle ikamet izni verilmişse, Taraf Devletlerin, belgeyi verirken, mültecinin kalabileceği süreyi, üç aydan az olmamak üzere, sınırlama hakkı saklıdır.

Paragraf 14

Yalnız 13. paragraf hükümleri saklı kalmak koşuluyla, işbu Cetvel hükümleri, Taraf Devletlerin kendi topraklarında geçerli olan, girişler, transit geçişler, geçici ikamet, yerleşme ve çıkışlarla ilgili, yürürlükteki yasaları ve yönetmelikleri hiçbir ihlal etmez.

Paragraf 15

Belgenin verilmesi veya belgeye konan kayıtlar, özellikle vatandaşlık açısından, belge sahibinin statüsünü belirlemez veya ihlal etmez.

Paragraf 16

Bir belgenin verilmesi, sahibine, hiçbir şekilde, veren ülkenin diplomatik temsilcileri veya konsolosluk makamlarının himayesini talep etmek hakkını sağlamaz ve bu temsilci veya makamlara da bir himaye hakkı vermez.

